

ശ്രീഃ
ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ
ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ
ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര
പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ അരൺയകാണ്യേ

॥ ചതുഃഷഷ്ടിതമഃ സർഗഃ ॥

This document has been prepared by

Sunder Kidāmbi

with the blessings of

ശ്രീ രംഗരാമാനുജ മഹാദേശികൻ

His Holiness śrīmad āṇḍavan śrīraṅgam

ശ്രീഃ
ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ
ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ
ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര
പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ ചതുഃഷഷ്ടിതമഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീരാമലക്ഷ്മണാഭ്യാം ഭൂയഃ സീതായാ അൻവേഷണം
ശ്രീരാമസ്യ ശോകോദ്ഗാരോ മൃഗേഭ്യഃ സങ്കേതം പ്രാപ്യ
ദ്വയോർഭ്രാത്രോർദക്ഷിണദിശാം പ്രതി ഗമനം, പർവതായ
ക്രോധഃ, സീതായാ വികീർണാനി പുഷ്പാണി ഭൂഷണാനാം
കണാൻ യുദ്ധസ്യ ചിഹ്നാനി ചാവലോക്യ ശ്രീരാമേണ
ദേവാദിസഹിതാം ത്രിലോകീം പ്രതി സ്വസ്യ രോഷസ്യ പ്രകടനം

സ ദീനോ ദീനയാ വാചാ
ലക്ഷ്മണം വാക്യമബ്രവീത് |
ശീഘ്രം ലക്ഷ്മണ ജാനീഹി
ഗത്യാ ഗോദാവരീം നദീം || 3.64.1 ||

അപി ഗോദാവരീം സീതാ
പദ്മാന്യാനയിതും ഗതാ |
ഏവമുക്തസ്തു രാമേണ
ലക്ഷ്മണഃ പുനരേവ ഹി || 3.64.2 ||

നദീം ഗോദാവരീം രമ്യാം
ജഗാമ ലഘുവിക്രമഃ |
താം ലക്ഷ്മണസ്തീർഥവതീം
വിചിത്വാ രാമമബ്രവീത് || 3.64.3 ||

നൈനാം പശ്യാമി തീർഥേഷു
 ക്രോശതോ ന ശൃണോതി മേ |
 കം നു സാ ദേശമാപന്നാ
 വൈദേഹീ ക്ലേശനാശിനീ || 3.64.4 ||

നഹി തം വേദ്മി വൈ രാമ
 യത്ര സാ തനുമധ്യമാ |
 ലക്ഷ്മണസ്യ വചഃ ശ്രുത്വാ
 ദീനഃ സന്താപമോഹിതഃ || 3.64.5 ||

രാമഃ സമഭിചക്രാമ
 സ്വയം ഗോദാവരീം നദീം |
 സ താമുപസ്ഥിതോ രാമഃ
 ക്വ സീതേത്യേവമബ്രവീത് || 3.64.6 ||

ഭൂതാനി രാക്ഷസേന്ദ്രണ
 വധാർഹേണ ഹൃതാമപി |
 ന താം ശശംസു രാമായ
 തഥാ ഗോദാവരീ നദീ || 3.64.7 ||

തതഃ പ്രചോദിതാ ഭൂതൈഃ
 ശംസ ചാസ്ഥൈ പ്രിയാമിതി |
 ന ച സാ ഹ്യവദത് സീതാം
 പൃഷ്ടാ രാമേണ ശോചതാ || 3.64.8 ||

രാവണസ്യ ച തദ്രൂപം
 കർമാപി ച ദുരാത്മനഃ |
 ധ്യാത്വാ ഭയാത് തു വൈദേഹീം
 സാ നദീ ന ശശംസ ഹ || 3.64.9 ||

നിരാശസ്തു തയാ നദ്യാ
 സീതായാ ദർശനേ കൃതഃ |
 ഉവാച രാമഃ സൗമിത്രിം
 സീതാദർശനകർശിതഃ || 3.64.10 ||

ഏഷാ ഗോദാവരീ സൗമ്യ
 കിഞ്ചിന്ന പ്രതിഭാഷതേ |
 കിം നു ലക്ഷ്മണ വക്ഷ്യാമി
 സമേത്യ ജനകം വചഃ || 3.64.11 ||

മാതരം ചൈവ വൈദേഹ്യാ
 വിനാ താമഹമപ്രിയം |
 യാ മേ രാജ്യവിഹീനസ്യ
 വനേ വന്ധ്യേന ജീവതഃ || 3.64.12 ||

സർവം വ്യപാനയച്ഛാകം
 വൈദേഹീ ക്വ നു സാ ഗതാ |
 ജ്ഞാതിവർഗവിഹീനസ്യ
 വൈദേഹീമപ്യപശ്യതഃ || 3.64.13 ||

മന്ധ്യേ ദീർഘാ ഭവിഷ്യന്തി
 രാത്രയോ മമ ജാഗ്രതഃ |
 മന്ദാകിനീം ജനസ്ഥാന -
 മിമം പ്രസ്രവണം ഗിരിം || 3.64.14 ||

സർവാൺയനുചരിഷ്യാമി
 യദി സീതാ ഹി ലഭ്യതേ |
 ഏതേ മഹാമൃഗാ വീര
 മാമീക്ഷന്തേ പുനഃ പുനഃ || 3.64.15 ||

വക്തുകാമാ ഇഹ ഹി മേ
 ഇംഗിതാൻയുപലക്ഷയേ |
 താംസ്തു ദൃഷ്ട്വാ നരവ്യാഘ്രോ
 രാഘവഃ പ്രത്യുവാച ഹ || 3.64.16 ||

ക്വ സീതേതി നിരീക്ഷൻ വൈ
 ബാഷ്പസംരുദ്ധയാ ഗിരാ |
 ഏവമുക്താ നരേന്ദ്രേണ
 തേ മൃഗാഃ സഹസോത്ഥിതാഃ || 3.64.17 ||

ദക്ഷിണാഭിമുഖാഃ സർവേ
 ദർശയന്തോ നഭഃസ്ഥലം |
 മൈമിലീ ഹ്രിയമാണാ സാ
 ദിശം യാമഭ്യുപദ്യത || 3.64.18 ||

തേന മാർഗേണ ഗച്ഛന്തോ
 നിരീക്ഷന്തേ നരാധിപം |
 യേന മാർഗം ച ഭൂമിം ച
 നിരീക്ഷന്തേ സ്ഥ തേ മൃഗാഃ || 3.64.19 ||

പുനർനദന്തോ ഗച്ഛന്തി
 ലക്ഷ്മണേനോപലക്ഷിതാഃ |
 തേഷാം വചനസർവസ്വം
 ലക്ഷയാമാസ ചേംഗിതം || 3.64.20 ||

ഉവാച ലക്ഷ്മണോ ധീമാ -
 ജ്ഞേഷ്ഠം ഭ്രാതരമാർത്ഥവത് |
 ക്വ സീതേതി ത്വയാ പൃഷ്ടാ
 യഥേമേ സഹ സോത്ഥിതാഃ || 3.64.21 ||

ദർശയന്തി ക്ഷിതിം ചൈവ
 ദക്ഷിണാം ച ദിശം മൃഗാഃ |
 സാധു ഗച്ഛാവഹേ ദേവ
 ദിശമേതാം ച നൈര്യൂതിം || 3.64.22 ||

യദി തസ്യോഗമഃ കശ്ചി -
 ദാർയാ വാ സാമ ലക്ഷ്യതേ |
 ബാഹ്യമിത്യേവ കാകുത്സ്ഥഃ
 പ്രസ്ഥിതോ ദക്ഷിണാം ദിശം || 3.64.23 ||

ലക്ഷ്മണാനുഗതഃ ശ്രീമാൻ
 വീക്ഷമാണോ വസുന്ധരാം |
 ഏവം സംഭാഷമാണൗ താ -
 വന്യോന്യം ഭ്രാതരാവുഭൗ || 3.64.24 ||

വസുന്ധരായാം പതിത -
 പുഷ്പമാർഗമപശ്യതാം |
 പുഷ്പവൃഷ്ടിം നിപതിതാം
 ദൃഷ്ട്വാ രാമോ മഹീതലേ || 3.64.25 ||

ഉവാച ലക്ഷ്മണം വീരോ
 ദുഃഖിതോ ദുഃഖിതം വചഃ |
 അഭിജാനാമി പുഷ്പാണി
 താനീമാനീഹ ലക്ഷ്മണ || 3.64.26 ||

അപിനദ്ധാനി വൈദേഹ്യാ
 മയാ ദത്താനി കാനനേ |
 മന്യേ സൂര്യശ്ച വായുശ്ച
 മേദിനീ ച യശസ്വിനീ || 3.64.27 ||

അഭിരക്ഷന്തി പുഷ്പാണി
 പ്രകുർവന്തോ മമ പ്രിയം |
 ഏവമുക്ത്വാ മഹാബാഹു -
 രലക്ഷ്മണം പുരുഷർഷഭം || 3.64.28 ||

ഉവാച രാമോ ധർമാത്മാ
 ഗിരിം പ്രസ്രവണാകുലം |
 കച്ചിത് ക്ഷിതിഭൂതാം നാമ
 ഭൃഷ്ടാ സർവാംഗസുന്ദരീ || 3.64.29 ||

രാമോ രമ്യേ വനോദ്ദേശേ
 മയാ വിരഹിതാ ത്വയാ |
 ക്രുദ്ധോബ്രവീദ് ഗിരിം തത്ര
 സിംഹഃ ക്ഷുദ്രമൃഗം യഥാ || 3.64.30 ||

താം ഹേമവർണാം ഹേമാംഗീം
 സീതാം ദർശയ പർവത |
 യാവത് സാനൂനി സർവാണി
 ന തേ വിധ്വംസയാമ്യഹം || 3.64.31 ||

ഏവമുക്തസ്തു രാമേണ
 പർവതോ മൈമിലീം പ്രതി |
 ദർശയന്നിവ താം സീതാം
 നാദർശയത രഘവേ || 3.64.32 ||

തതോ ദാശരഥീ രാമ
 ഉവാച ച ശിലോച്ചയം |
 മമ ബാണാഗ്നിനിർദഗ്ധോ
 ഭസ്മീഭൂതോ ഭവിഷ്യസി || 3.64.33 ||

അസേവ്യഃ സർവതശ്ചൈവ
 നിസ്തുണദ്രുമപൽലവഃ |
 ഇമാം വാ സരിതം ചാദ്യ
 ശോഷയിഷ്യാമി ലക്ഷ്മണ || 3.64.34 ||

യദി നാഖ്യാതി മേ സീതാ -
 മദ്യ ചന്ദ്രനിഭാനനാം |
 ഏവം പ്രരുഷിതോ രാമോ
 ദിധക്ഷന്നിവ ചക്ഷുഷാ || 3.64.35 ||

ദദർശ ഭൂമൗ നിഷ്ക്രാന്തം
 രാക്ഷസസ്യ പദം മഹത് |
 ത്രസ്തായാ രാമകാങ്ക്ഷിൺയാഃ
 പ്രധാവന്ത്യാ ഇതസ്തതഃ || 3.64.36 ||

രാക്ഷസേനാനുസൃപ്തായാ
 വൈദേഹ്യാശ്ച പദാനി തു |
 സ സമീക്ഷ്യ പരിക്രാന്തം
 സീതായാ രാക്ഷസസ്യ ച || 3.64.37 ||

ഭഗം ധനുശ്ച തൂണീ ച
 വികീർണം ബഹുധാ രഥം |
 സംഭ്രാന്തഹൃദയോ രാമഃ
 ശശംസ ഭ്രാതരം പ്രിയം || 3.64.38 ||

പശ്യ ലക്ഷ്മണ വൈദേഹ്യാ
 കീർണാഃ കനകബിന്ദവഃ |
 ഭൂഷണാനാം ഹി സൗമിത്രേ
 മാൽയാനി വിവിധാനി ച || 3.64.39 ||

തപ്തബിന്ദുനികാശൈശ്വ
 ചിത്രൈഃ ക്ഷതജബിന്ദുഭിഃ |
 ആവൃതം പശ്യ സൗമിത്രേ
 സർവതോ ധരണീതലം || 3.64.40 ||

മന്യേ ലക്ഷ്മണ വൈദേഹീ
 രാക്ഷസൈഃ കാമരൂപിഭിഃ |
 ഭിത്ത്യാ ഭിത്ത്യാ വിഭക്താ വാ
 ഭക്ഷിതാ വാ ഭവിഷ്യതി || 3.64.41 ||

തസ്യ നിമിത്തം സീതായാ
 ദ്വയാർവിവദമാനയോഃ |
 ബഭൂവ യുദ്ധം സൗമിത്രേ
 ഘോരം രാക്ഷസയോരിഹ || 3.64.42 ||

മുക്താമണിചിതം ചേദം
 രമണീയം വിഭൂഷിതം |
 ധരൺയാം പതിതം സൗമ്യ
 കസ്യ ഭഗ്നം മഹദ് ധനുഃ || 3.64.43 ||

രാക്ഷസാനാമിദം വത്സ
 സുരാണാമഥവാപി വാ |
 തരുണാദിത്യസങ്കാശം
 വൈദ്യുദ്യഗുലികാചിതം || 3.64.44 ||

വിശീർണ്ണം പതിതം ഭൂമൗ
 കവചം കസ്യ കാഞ്ചനം |
 ഛത്രം ശതശലാകം ച
 ദിവ്യമാൽയോപശോഭിതം || 3.64.45 ||

ഭഗവന്ധമിദം സൗമ്യ
 ഭൂമൗ കസ്യ നിപാതിതം |
 കാഞ്ചനോരശ്ചരദാശ്ചേമേ
 പിശാചവദനാഃ ഖരാഃ || 3.64.46 ||

ഭീമരൂപാ മഹാകായാഃ
 കസ്യ വാ നിഹതാ രണേ |
 ദീപ്തപാവകസങ്കാശോ
 ദ്യുതിമാൻ സമരധ്വജഃ || 3.64.47 ||

അപവിദ്ധശ്ച ഭഗവത്
 കസ്യ സാംഗ്രാമികോ രഥഃ |
 രഥാക്ഷമാത്രാ വിശിഖാ -
 സ്തപനീയവിഭൂഷണാഃ || 3.64.48 ||

കസ്യേമേ നിഹതാ ബാണാഃ
 പ്രകീർണാ ഘോരദർശനാഃ |
 ശരാവരൗ ശരൈഃ പൂർണൗ
 വിധൃസ്തൗ പശ്യ ലക്ഷ്മണ || 3.64.49 ||

പ്രതോദാഭീഷുഹസ്തോയം
 കസ്യ വാ സാരഥിർഹതഃ |
 പദവീ പുരുഷസ്യേഷാ
 വ്യക്തം കന്യാപി രക്ഷസഃ || 3.64.50 ||

വൈരം ശതഗുണം പശ്യ
 മമ തൈർജീവിതാന്തകം |
 സുഘോരഹൃദയൈഃ സൗമ്യ
 രാക്ഷസൈഃ കാമരൂപിഭിഃ || 3.64.51 ||

ഹൃതാ മൃതാ വാ വൈദേഹീ
 ഭക്ഷിതാ വാ തപസ്വിനീ |
 ന ധർമസ്ത്രായതേ സീതാം
 ഹ്രിയമാണാം മഹാവനേ || 3.64.52 ||

ഭക്ഷിതായാം ഹി വൈദേഹ്യാം
 ഹൃതായാമപി ലക്ഷ്മണ |
 കേ ഹി ലോകേ പ്രിയം കർതും
 ശക്താഃ സൗമ്യ മമേശ്വരാഃ || 3.64.53 ||

കർതാരമപി ലോകാനാം
 ശൂരം കരുണവേദിനം |
 അജ്ഞാനാദവമന്യേരൻ
 സർവഭൂതാനി ലക്ഷ്മണ || 3.64.54 ||

മൃദും ലോകഹിതേ യുക്തം
 ദാന്തം കരുണവേദിനം |
 നിർവീര്യ ഇതി മന്യനേ
 നൂനം മാം ത്രിദശേശ്വരാഃ || 3.64.55 ||

മാം പ്രാപ്യ ഹി ഗുണോ ദോഷഃ
 സംവൃത്തഃ പശ്യ ലക്ഷ്മണ |
 അദ്യൈവ സർവഭൂതാനാം
 രക്ഷസാമഭവായ ച || 3.64.56 ||

സംഹൃത്യൈവ ശശിജ്യാത്സ്നാം
 മഹാൻ സൂര്യ ഇവോദിതഃ |
 സംഹൃത്യൈവ ഗുണാൻ സർവാൻ
 മമ തേജഃ പ്രകാശതേ || 3.64.57 ||

നൈവ യക്ഷാ ന ഗന്ധർവാ
 ന പിശാചാ ന രാക്ഷസാഃ |
 കിന്നരാ വാ മനുഷ്യാ വാ
 സുഖം പ്രാപ്സ്യന്തി ലക്ഷ്മണ || 3.64.58 ||

മമാസ്ത്രബാണസമ്പൂർണ -
 മാകാശം പശ്യ ലക്ഷ്മണ |
 അസമ്പാതം കരിഷ്യാമി
 ഹൃദ്യ ത്രൈലോക്യാചാരിണാം || 3.64.59 ||

സന്നിരുദ്ധഗ്രഹഗണ -
 മാവാരിതനിശാകരം |
 വിപ്രണഷ്ടാനലമരു -
 ഭ്യാസകരദ്യുതിസംവൃതം || 3.64.60 ||

വിനിർമമിതശൈലാഗ്രം
 ശുഷ്യമാണജലാശയം |
 ധ്വസ്തദ്രുമലതാഗുൽമം
 വിപ്രണാശിതസാഗരം || 3.64.61 ||

ത്രൈലോക്യം തു കരിഷ്യാമി
 സംയുക്തം കാലകർമ്മണാ |
 ന തേ കുശലിനീം സീതാം
 പ്രദാസ്യന്തി മമേശ്വരാഃ || 3.64.62 ||

അസ്മിൻ മുഹൂർത്തേ സൗമിത്രേ
 മമ ഭക്ഷ്യന്തി വിക്രമം |
 നാകാശമുത്പതിഷ്യന്തി
 സർവഭൂതാനി ലക്ഷ്മണ || 3.64.63 ||

മമ ചാപഗുണോൻമുക്തൈ -
 രബാണജാലൈർനിരന്തരം |
 മർദിതം മമ നാരാചൈ -
 രധ്യസ്ത്രഭ്രാന്തമൃഗദ്വിജം || 3.64.64 ||

സമാകുലമമർയാദം
 ജഗത് പശ്യാദ്യ ലക്ഷ്മണ |
 ആകർണപൂർണൈരിഷുഭി -
 രജീവലോകദുരാവരൈഃ || 3.64.65 ||

കരിഷ്യേ മൈഥിലീഹേതോ -
 രപിശാചമരാക്ഷസം |
 മമ രോഷപ്രയുക്താനാം
 വിശിഖാനാം ബലം സുരാഃ || 3.64.66 ||

ദ്രക്ഷ്യന്ത്യദ്യ വിമുക്താനാ -
 മമർഷാദ് ദുരഗാമിനാം |
 നൈവ ദേവാ ന ദൈതേയാ
 ന പിശാചാ ന രാക്ഷസാഃ || 3.64.67 ||

ഭവിഷ്യന്തി മമ ക്രോധാത്
 ത്രൈലോക്യേ വിപ്രണാശിതേ |
 ദേവദാനവയക്ഷാണാം
 ലോകാ യേ രക്ഷസാമപി || 3.64.68 ||

ബഹുധാ നിപതിഷ്യന്തി
 ബാണൗഘൈഃ ശകലീകൃതാഃ |
 നിർമർയാദാനിമാൻ ലോകാൻ
 കരിഷ്യാദ്യദ്യ സായകൈഃ || 3.64.69 ||

ഹൃതാം മൃതാം വാ സൗമിത്രേ
 ന ദാസ്യന്തി മമേശ്വരാഃ |
 തമാരുപാം ഹി വൈദേഹീം
 ന ദാസ്യന്തി യദി പ്രിയാം || 3.64.70 ||

നാശയാമി ജഗത് സർവം
 ത്രൈലോക്യം സചരാചരം |
 യാവദ് ദർശനമസ്യ വൈ
 താപയാമി ച സായകൈഃ || 3.64.71 ||

ഇത്യുക്ത്വാ ക്രോധതാമ്രാക്ഷഃ
 സ്ഫുരമാണോഷ്ഠസമ്പുടഃ |
 വൽകലാജിനമാബദ്ധ്യ
 ജടാഭാരമബന്ധയത് || 3.64.72 ||

തസ്യ ക്രുദ്ധസ്യ രാമസ്യ
 തമാഭൂതസ്യ ധീമതഃ |
 ത്രിപുരം ജഘ്നുഷഃ പൂർവം
 രുദ്രസ്യേവ ബഭൗ തനുഃ || 3.64.73 ||

ലക്ഷ്മണാദഥ ചാദായ
 രാമോ നിഷ്പീഡ്യ കാർമുകം |
 ശരമാദായ സന്ദീപ്തം
 ഘോരമാശീവിഷോപമം || 3.64.74 ||

സന്ദധേ ധനുഷി ശ്രീമാൻ
 രാമഃ പരപുരഞ്ജയഃ |
 യുഗാന്താഗ്നിരിവ ക്രുദ്ധ
 ഇദം വചനമബ്രവീത് || 3.64.75 ||

യഥാ ജരാ യഥാ മൃത്യു -

ര്യഥാ കാലോ യഥാ വിധിഃ |

നിത്യം ന പ്രതിഹന്യന്തേ

സർവഭൂതേഷു ലക്ഷ്മണ |

തഥാഹം ക്രോധസംയുക്തോ

ന നിവാര്യോഽസ്മ്യസംശയം || 3.64.76 ||

പുരേവ മേ ചാരുദതീമനിനിതാം

ദിശന്തി സീതാം യദി നാഭ്യ മൈഥിലീം |

സദേവഗന്ധർവമനുഷ്യപന്നഗം

ജഗത് സശൈലം പരിവർതയാമൃഹം || 3.64.77 ||

|| ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ

അരൺയകാണധ ചതുഃഷഷ്ടിതമഃ സർഗഃ ||